

УЛУГ ОКТЯБРЬ ДЕЛГЕРЕЗИН!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 256 (12346) 1983 чылдың ноябрь 6, воскресенье 1925 чылда түнөөлөттөгөн Өрттө 3 көп

СЭКП ТК-НЫҢ ПОЛИТБЮРОЗУНДА

СЭКП ТК-ның Политбюрозу ээлчегил хуралында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Ленинни болгаш Күрүне шаңналының талазы-биле комитеттиң болгаш Профсоюзоналдар Эвилелдериниң Бүгү-эвелең Төп Чөвүлелиниң социалист чарыштың мурнакчыларына шыгарган чедикширини дээр ССРЭ-ниң 1983 чылда Күрүне шаңналының тысыр дугайында саналын чугаалажып көргөш, чүдүлүп деп санаан. Ол бир-тү беш чылдың пландарына доолур болгаш ажык күрөс-теринге, бугурулгениң ачык-тыын беддерин, чиг-эт, энергетика болгаш өске-даа курулуштарын камнаарын хандырып, бугуруп чүдүрүп, продукцияны шыгарып эки-жидеринге, чоңуң амдырал хандырылганың денелерин беддеринге эки түнөөлөрдүн чедип алган хой санын ажыкчылар, колхозчулар, инженер-техниктер ажыдакчылар ол шаңналарын алган.

СЭКП ТК эртем болгаш техника, литература, уран чүдү болгаш архитектура талазы-биле ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының тысыр дугайында саналдарын чүдүлүп деп санаан.

ДУУН КРЕМЛЬГЕ

Социализмниң тилекчи тугу делегей кырында тайбын болгаш кижилер төрөлгенин чырыткылыг идеяларын демде кылдыр кижикип турар. 1917 чылдың Октябрь делегей хөгжүлгениң байдалын үнелсин-биле өскерткен. Маркстың, Энгельстин, Ленинниң Улуг Октябрыда эгелен херээ улам-на бурунгаарлап, тилеп чоруп турар.

Октябрың социалист Улуг революцияның 66 чыл оюн бистин улус политиктиң болгаш куш-ажылыг улуг ко-дурлушкунуң байдалында уткуп турар. Совет кижилер СЭКП-ниң XXVI съездинин болгаш ноябрь (1983 ч.), июнь (1983 ч.) пленумдарының айтыштыңарын амдыралга ботландары-биле партияның салган соруктарына эйне улуг ажык-дузалыг кылдыр шийиртеринге, сагыла-чур-руму болгаш организастыг чорукту бажылаарыңа чүт-күп турар. Эвилелдең республикаларын шуптузунуң ажыкчы чоннары Октябры ба-йыраалы куш-ажылыг улуг белестер-биле уткуп турар.

СЭКП-ниң болгаш Совет курунениң тайбын бажылаарыңа, империализмниң рес-аксылыг күштериниң кал-бартаан боочесекти эидере бугурун сандарыңа ула-лаңап даштык политиканың совет кижилер бурун-биле делетип, чүдүлүгүзүп турар.

Эштер Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гринин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. И. Воронков, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, М. В. Зимин, И. В. Капитанов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков оларны хуралдың киржикчилери бут кырынга туруп, динчентип адыш час-кашкыны-биле уткаан.

Президумда база ошкышак Уругбай компартияның ТК-зының бирги секретары Р. Арисменди.

Зада-даштык аалчылар, даштык дипломаттар. Байыраг хуралды Моско-веттиң куускомунуң даргазы В. Ф. Прохоров ажиткан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүну. СЭКП ТК-ның се-кретары Г. В. Романовту ху-рал киржикчилери чыгы-биле уткаштар. Ол «Октябры-ның идеяларын болгаш херээ-нин амдыралыг улуг күжү» деп кыскаскан кылгай.

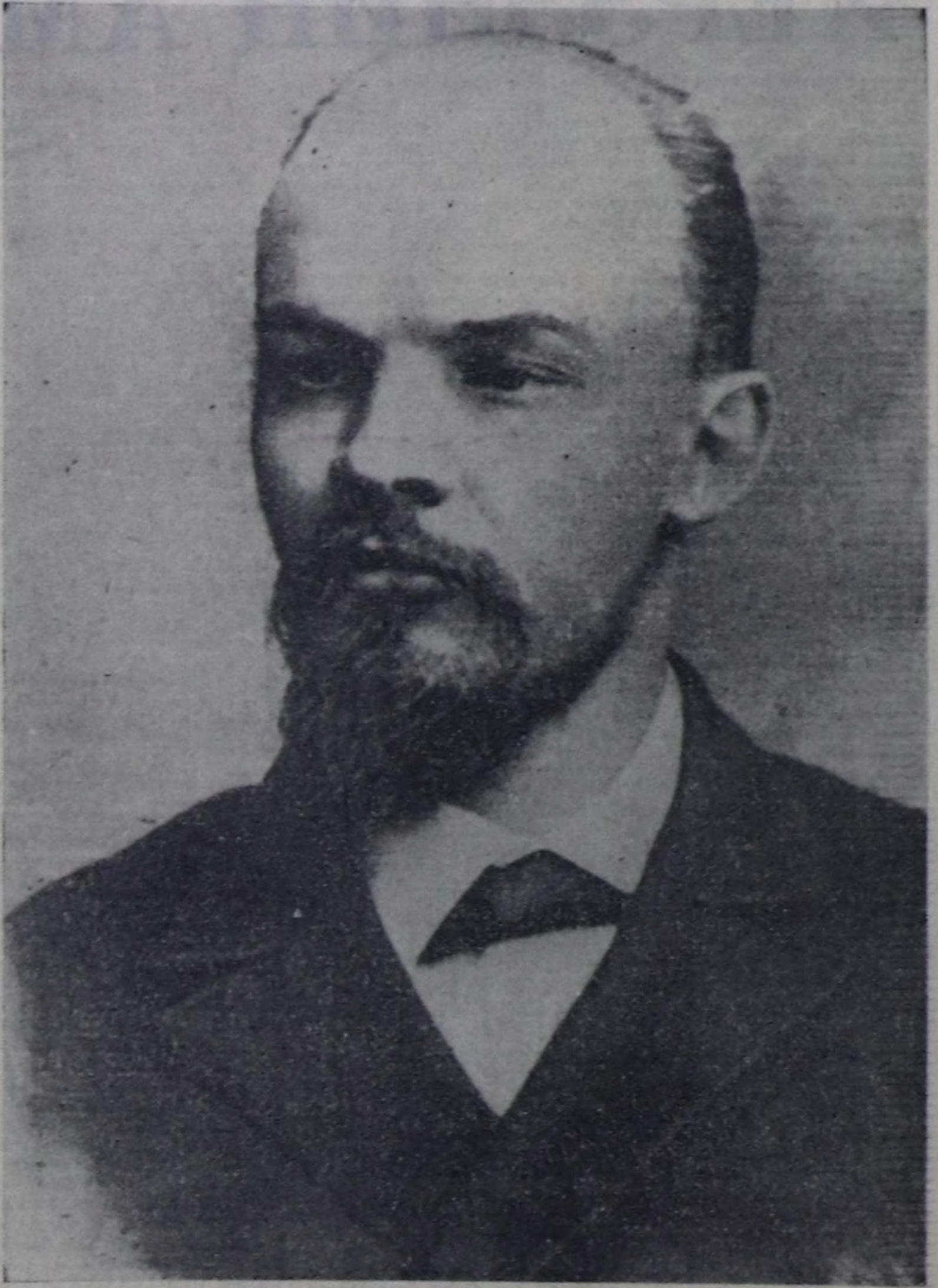
Искенди чыгылган улуг кичээлге-биле динчип бол-гаш адыш часкашкыны чы-гыс эвес удаа үзе кирип тур-ган.

Байыраг хурал төгөп. Задаң иштине ССРЭ-ниң күрүне гимни чыгылган.

Оң соонда байырал кон-церти улуг чедикширинг эрткен. Концертке Коммуни-ст партияның болгаш Совет курунениң удуртукчулары олурганнар.

Октябрың социалист Улуг революцияның 66 чыл-ыга тураскаатканын ба-йыраг хуралда ол шыкша эвилелдең республикалар найысзаларына, чурттуу өске-даа хоорайларыга база болгулаан.

(СЭТА).

Владимир Ильич Ленин.

Киж төрөлгениң төгүзүңгэ чаа үе-чаданы—социализм болгаш коммунизм тилелгезиниң үе-чадазын ажиткан Улуг Октябрыга алдар!

(СЭКП ТК-ның Кыйгыртыларыпкан).

ДУУН КЫЗЫЛГА

СЭКП Кызыл хооромунуң болгаш улус депутаттарының Кызыл хоорай Сөвединиң Октябрың социалист Улуг ре-волюцияның 66 чыл оюнга тураскааткан байыраг хуралы дуун республиканың хөгжү-мшн театрныга болуп эрткен. Республиканың болгаш Кызыл хоорайның партия, совет, профсоюз, комсомол болгаш ажык-агый органдарының удуртукчулары, партияның, дайынның, куш-ажылыг хоо-чунары, бугурулгениң мур-накчылары, Кызыл гарнизон-нуң дайынчылары, найыскал-дың хой-ниңти организацияла-рының төлөөлери аааа кириш-кен.

Байыраг хуралы СЭКП обкомунуң бюро кежигүну, партия хооромунуң бирги се-кретары Б. П. Санцов ажит-кан.

СЭКП ТК-ның Чигине се-кретары, ССРЭ-ниң Дээди Со-ветиниң Президумунуң Дар-газы эш. Ю. В. Андроповту баштадыр СЭКП ТК-ның По-литбюрозуң составын байыр-лыг хуралдың хундулуг-прези-думуна хуралдың киржикчи-лери бедик кодурулушкунуң соңгаан.

Октябрың социалист Улуг революцияның 66 чыл оюнун дугайында илеткелди СЭКП обкомунуң бюро кежи-гүнуңе кандидат, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчысы М. Е. Абрамов кылган.

Хурал согуладе оң киржи-чилеринге байыраалдың кон-цертин көргүскөн.

Октябрың социалист Улуг революцияның 66 чыл оюнга тураскааткан байыр-лыг хуралда Ак-Доураа, Чала-на, Шагаан-Арыг, Туран хоорай-ларга, районнар төптеринге, бугурулгелерге, совхозтарга болуп эрткен.

ХООЧУНАРГА ТЫВЫСКАН

Дуун, СЭКП Кызыл хоор-комунуң хуралдар залында найыскалдың чамдыг хоо-чунары чыгып келген. Оларга ССРЭ-ниң Дээди Со-ветиниң Президумунуң ша-нааны «Күш-ажылыг хоочу-ну» медалды тысырып тураскааткан байырал буула-ды болган.

Хоочунарга ук медалдар-ны СЭКП Кызыл хоорому-нуң бирги секретары, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президумунуң кежигүну Б. П. Санцов тыскаан.

Республика эмилгезиниң хоочун ажалдакчы, кезип эмизер салбырын эргелекчи-зи А. И. Кануникова, ол-ла эмилгениң санитарказы В. П. Суягина, кан солуз кулар

станцияның улуг медицина состразы Т. К. Вершинина болгаш өскелер-даа «Күш-ажылыг хоочуну» медал-ды биле шаңнатканнар.

Ала-чурттуң Улуг дайын-ның киржикчизи, дайынчы үн орденниң база тайбын күш-ажылыг чедип алган Ленин орденниң эдилекчизи, РСФСР-ниң алдарлыг эмчизи Александр Иванович Кану-ников болгаш өскелер-даа боттарың куш-ажылыг бе-ли-биле үнелсин-биле пар-тияга болгаш чазанка өөрү чедиргенин илеретпешаан, боттарының билини, дуржу-газын Төрүн чуртунуң чаа-гай чоруу даш харам чокка ам-даа бээрн хүлээнгешер.

Олар чыл сайында немецип кээп турар. Люба Монге, Людэ Кенч-оол оларын дагыдыкчызы мен. Артан аламышты чыл төнүзүңгө чедир мен-даа, дагыдан саанчыларым-лаа кууселер со-рулгалыг бис—ден, ол чуга-лап олар.

Шап мындыг кижилер—бистин норгаарлымыс.

Д. КАРА-ООЛ

ООН КЫЗЫМАК ЧОРУУ

Миничаа Маадышева Да-лар-оол 27 чыл иштинде саз-чылап ажыдаан. Бу үенин иштинде хойну көргөн, хой тоина сүтү саган. Ажылы билер, байлак дуржулга оон хулунда мөөнөттөгөн.

Ол Бин-Хем районда «Саян» совхозтун сүт-баран ферма-зында бизниң чапчыды-биле хулу дымзыг, бедик тура-со-рутуң ажыдап турар. Бо чылдың эрткен айларының планын 109,5 хуу күстеккен. Бир ийнеке оваштыр 1213 килограмм сүтү сазар хүдээ-гезин 1319 килограмм чедир-ген.

Дуржулалыг саанчыла 33 ийек бажылатканын, Саян-чыла шупту сүткүр, улуг ийектерин бажылаан эвес,

ОКТАБРЫНЫҢ ИДЕЯЛАРЫНЫҢ БОЛГАШ ХЕРЭЭНИҢ АМЫДЫРАЛЧЫ УЛУГ КҮЖҮ

Октябрың социалист Улуг революциязының 66 чыл оюнга тураскааткан байырыг хуралга 1983 чылдың ноябрь 5-те Кремльдиң Съездилер ордузунга эш Г. В. РОМАНОВТУҢ илеткели

ТУРГУЗУШКУННУҢ ОРУУ-БИЛЕ

Эштер! СЭКП-ниң төгүзү-нүң дуржулгазы, социалист тургузушкунуң бугу прак-тиказы—шииптирер турар айтырларын ачык хемчээ-ли болгаш характерин, бистин нитилелдең хөгжү-лгениң перспективаларын, эмге үе-чадада политиканың болгаш экономикаың ха-рызааның үстүндө көрүп тур-гарымыс бедивис-тир. Эрге-чагырганы холга алып бол-гаш нитилелдин чаа тургу-зуу бадыттар дээр ажык-чылар мөөнөп билеринде оон күжү доктаамад уладалып турар.

Социализм тургузарының геннадыг Ленинниң планы чо-гумна иланг туруш-биле си-линип, Билдег туруш бистин чуртувуска сайыраңгай соци-ализм тургузар арганы берген. Ол турушту СЭКП бо хүнир-де даа удуртулга болдуруп, совет нитилелдин моон сол-гааргы депшигезинге кол у-лаанышкыны тодаралып тур-рар.

Коммунистерниң Советтер чуртунуң бугу ажыкчы чо-нарының улуг Ленинниң ча-гыларынга шыныч чоруу турту-штинге болгаш делегей ар-назынга партияның принцип-палыг улаанышкыны, СЭКП Төп Комитетиниң, оон ТК-ның Чигине секретары Юрий Валентинович Андропов баштапкы Политбюро-зунуң могай-шалаг чок ажык-чорудулганы—Октябры ре-волюцияны тилөөсү салган улуг-улуг соруктарына бот-ландарыңа чаа-чаа чедип-шкүнерин чедип алырымын илеткелди магадаалы-дыр!

мас кылдыр сагындырып тур-ган чүдүлгени кылып четтик-кен, иланг ачылдыг шынарлар-га коммунистер боттарып кы-зыкма кижилерде ужурут.

Бодуңуң идеяг шыныш-га бугурап болгаш чоңуңа бердинген бараан болушкун, салыңган соруктарын чедип алып даш шыдажып эрткен ийне нарын шыгалдаалар коммунистерниң хүрээленин бажыктырган. Партияның по-литиканы тодаргай байдалдар-га болгаш марксизм-ленинизм, нин эртемниң аналгынге үн-делеттигинден, хой тала-лыг бугу соруктардан эң чу-гулалыг, эң херектин тускай-лап алган, оңу бодуңуң хөд-өлүшкүнеринге болгаш чүт-күлүңгө мөөнөп билеринде оон күжү доктаамад уладалып турар.

Оң-биле чергелештир ком-мунизм чүгө экономика та-лазы-биле үнелеттигинге болза, чүгө иланг оңу ком-мунизм деп үнелээр бис дээр-зин Октябры тилелгезиниң соонда Ленин могай чок дем-деген чоразан. Ажыкчы чоңарың революциядан тө-руттуңгөн хостуг социал чо-гаалыкы чоруу бугурулгениң эйне мурнакчы организас-ташыкыны-биле каттыжар, эр-темниң болгаш техникаың эң чаа чедикшилеринге даяр-лап болза, күш-ажылыг эң бе-дик бугурулгүзүңгө оруту-к ажалдар дээрзин Ленин, боль-шевиктер тодаргай-биле би-лип турганнар.

Ону чедип алдыр беес эвес болган. Мурнудагы техника-экономика хөгжүдү-гүлүгү баштапкы Политбюро-зунуң могай-шалаг чок ажык-чорудулганы—Октябры ре-волюцияны тилөөсү салган улуг-улуг соруктарына бот-ландарыңа чаа-чаа чедип-шкүнерин чедип алырымын илеткелди магадаалы-дыр!

дирлыг ажык-херектериниң ачызында, эйне кыска хуу-саада ол соруга шийир-леттинген. Индустриализа-цияны болгаш коллективиза-цияны ботландыргаш, нашо-нал кылдыг-кызыгар черлер-ниң культура революцияның база көдүргөш, чаа нитиле-дин капитализмге деңизерге, бодуңуң төмүк талазы-биле артык күшүңүң көргүзөр ма-териал-техниктиг, социал бо-гаш угаан-бодал баазанын тургусан. Совет күрүне тур-гузуу болгаш бугурулгениң чепсек-херекселдерге нити өнүгү, төмүткөн эргелен баш-карылганы чоңуң чер-чер-лерден үнгөн налбак ишпи-ири-биле тулгаштырып, та-лазы-биле күчүңүң быра-ларга партияның чарыкчы стратегияны даанып турар. Ажыкчы дайын политиктиг башкап билиңге күш-ажы-лыг таракчылар болгаш мур-накчы интеллигенция-биле оң эвилелдинге, чурттуң бүгү нацияларының болгаш бисе улустарының чогаалыкы чо-рууңуң күчүңүң улуг коду-лушкунуңга ол даңыган. Со-циалист тургузушкунуң ол шыгалтыгтан чепсектери бекчү-даа илеткелди-биле биске бараан болуп турар.

Бистин нитилел тургузуу-аусту, Совет курунениң эко-номиктиң фундаментиң Ала-чурттуң Улуг дайынының чы-дарында бажыг туруштуңуң талазы-биле шыгың шыгал-зымы эрткен. Бугу киж тө-релгенин кулаанырыңа кы-жанга күшүң болгаш кара сагыштың дайын-биле дем-селдин түнелди эрес-мадыр-лыг Кызыл Шеригниң дайы-ны чыдарың алуң чок алдар-ны боттарыңа чаалап ала-ган тулуңуңуң шедеринге шийирлеттинип турган. Тилелгеге үнелер чепсек са-лышкының тылзын ажил-ишчилери база кырген. Бис

тиң экономикаыңа чүгө бо-дуңуң амдыралчы туруш-тууң бадыткан эвес, а ла-рын херек кырында бугу Уа-ропаны бодуңа ажыдакчы-герман фашизмин улуг күш-түг шериг-үлөтүр машина-зы-биле кара чааскан удур-де-дир демиселге бодуңуң артык шынарың малапты көргүс-кен.

Дайы соонда чылдарла, АКШ болгаш НАТО талазы-биле оларны эвилелчилер «соок дайыны» болгаш бооч-чесектерин эидере бугурун өскүстүңгө чурттуң улус ажык-агый, эртем болгаш техникаы боттарының күш-түг үнүң сааган, импери-ализмниң делегей теринде дугайында хоочун кордаш-кынарының боттанырыга арганы бербөө. Ам-даа бол-за, эйне реалдыг импери-ализм бөдүр шериг тала-зы-биле артык күшүң болу-руңа чүткүп, Совет Эвиле-ли экономика талазы-биле сулардырың кызыдып турла, оларны ол сөмөшкүнер бугурап дээринге бис иланг-ты бугуруп турар бис!

Бистин экономикаың, эш-тер, талыгыр бурунгаарлаан. Национал соруктарың чыгыс хуу немей өзүлдең дайың соонуң 1950 чылда 500 ми-лиард рубль турганыга бо-лаарга, амгы үеде барык 5 ми-лиарда рубль четкен азы оон херек кырында «елен-из» барык он-катап өскөн. Кол бугурулгө фондлары чүгө 1970 чылдан 1982 чылга че-дир үеде 2,5 катап улгаткан, а 1960 чылдан бээр үеде ба-рык 6 катап өскөн.

Оон-биле киди чуртта бол-ган эң хан өскөргөлдөрүн чүгө статистика дилы-биле, сан түн көргүзүлгө-биле илерелери берге, чүгө дээр-е оларны чогуң хемчээли—ол

(Улаанычмыс 2-ги армында).

І. ОКТАБРЫНЫҢ ОРУУ-БИЛЕ, СОЦИАЛИСТИГ

Националь-но-критический отдел

(Уланчызы. Эгези 1-ги арында).

2-ги арын. 1983 ч. ноябрь 6

ЛЕНИН БОЛГАШ РЕВОЛЮЦИЯ ДУГАЙЫНДА

Д ж о з е ф С т е ф ф е н с

Джозеф Линкольн Стеффенс (1866—1946)—американ публицист. Россияга 1917 болгаш 1919 чылдарда кээп чораан. «Ленин болгаш революция» деп очергин 1931 чылда бижээн. Оон үзүндү парадокс.

Ленин болгаш Чичерин-биле чугаалажыштырарга Буллун дугуржулга чедип алган. Келген херзон чогулуп алган. Азы ылавлаларга, эвлекчилер Россия-биле харылаалар тургузар үндүсүн салдыптырарга болган. Буллун Парижке далайлаа. Ол Ленин-биле интервью ме- нно организастап берди, дипломатияга хамаарышпас айттырары салып, ол кижини чоок билип алыскадым.

Улуг өрөзүчө каап кинир бердилер, оон ханымында ажилдаа столунда артында Ленин олур, оон салыр дээр айттырарымын иштимде база катап сактып алдым. Эр- гижирей берген костюмуг, таваар ол кижини туруп кел- геш, мээк холум тутту. Шы- райы ажык, соңуурааачал ты- вызык хевирин, көчүрүганаа- лаа ышкыш көстүр, чазык па- рактарын арай имиретип ал- гап, Буллун-биле дугуржулгага немей чамдын магадлалдар дугайында, чөжө, кызыгаар- ларны ажиткан таваарында орус пропагандистер Европага эйлерин келбизин дуга- йында, бижип болур ирги мен бе деп айтырдым.

— Ким оңу негеп турар чү- вел? — деп, ол килеппе кө- рүндү. — А-а, ажым чок дайынга мырнын чоктаа он чеди мил- лион кижини өлүргөш, ам кээп, толдугай сорулган чед- дип алырмы-биле — дайын эр- гежик чугула болурун чоң кылыр-биле революция үе- нинде өлүргөн каш муң ки- жиниң салым-чолу дээр са- гыш човап турар ол-ла ки- жилер ышкыжыл? — Менче килеппеңиң карактары-биле кө- рүп, кезек када турду, оон оожургай бергеш, мында ди- ди. — Че, мында-лаа ыппаан. Террор херек чоң диверс. Революцияның каады-лаа кү- чүзашкыны чакырбаар. Оларан чайлаар арга чок. Ону баш бурунгаар билген турар ужуруг: бисте бир тээ революция болган соонда, оон уруксатарын харылаарынга белең турар ужуруг бис.

Ол тараачынарнын этни- мек чаржайган болданы, оларын чача чүгөге удуру- биле холбашкан бергелерини баш удуз билеп турган, оон чу- гааы менде чор реформы- ның дугайын сагындыртып. Ол сазым, караалаш ап алдым. «Бис шунтуус чор дугайында айттырарга чазыл турган бис» — деп чугаалады, мен Вильсон дугайын болай бердим. Ол американ ыңчаар, долзуу-биле чазып турган-дыр мен деп чугаалап шыдаар бе? — Көрүңер даан—дээп, Ле- нин дорт шугум шийди. — Бистин угуланышкымыс бо- дур, ыңчаала-лаа — ол ыргах шугуму чүрүдү. — Бис ам мында бис. Көрбөс бе, нааа ооң ужуруг болган-дыр бис, ыңчаала-лаа нааан-бир шаг- ла домей-ле болуштуң угу- ланышкымыска ээл кээр бис. Ыңча дээр, ол баштай- ты дорт шугума черелешкен шугуму шийди каадым.

Плавини артын күштүг чүлү ылаа чүве ышкыжыл. Чазымын болбай, политик- тег угуланышкыны өскөртп болбай, ыңчаала-лаа чазып- тын деп билер болууда, мы- нидыгы угуланышкыны эг- лип кээп болур. Вильсон, ол американ либерал, бодунун по- литиктиг майырларын агар- тып тура, бодунуң угуланыш- кыны утуу алган. Шын кы- лып турар мен деп бодун оо- жургайдыр-биле, ол үе-лел- ери бодунуң холелешкисин- ринге таарыштыр өскөртп келген, алаа соонда ол Вер- салы тайбынын бестин чөптүг деп турар апарган. Ленин — штурман, а Вильсон бодунуң далайы-дыр.

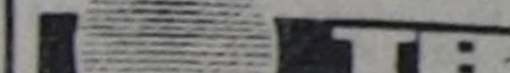
БӨГҮН КЫЗЫЛГА

ХӨГЖУМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА
Уруларга М. Стеглицт «Хуужур бажы» деп шижэ. Эгелээр 1200 шакта. Арбу- жонтуң «Каржы оюннар» деп шижэ. Эгелээр 1930 шакта. «ЕНИСЕР» КУЛЬТУРА БАЖЫНГА
«Октябрьның сымдары» деп бещеда. Эгелээр 1600 шакта.

«Тайбың хунер, дайынчы мадырлыг чоруктар» деп те- малыг кеежэ. Эгелээр 1800 шакта.
«КОЛОС» КУЛЬТУРА БАЖЫНГА
Ташы кеежэ, оюннар, аттракционнар, историналар. Эгелээр 1930 шакта.
КУЛЬТУРАНЫН БОЛГАШ ДЫШТАНЫЛГАН ГАСТЕЛО АТТЫГ ПАРЫМЫНГА
Уруларнын хоорайжы- гажы уруларга массалыг оюннар. Эгелээр 1200 шакта. Эге кластарнын өөрөнкисин- ринге чинк атластык марылдааы парктың алле- азынга болур. Эгелээр 1500 шакта.

«ХЕРЕЛ» СПОРТ ЗАЛЫНГА
Баскетболга школачыл- лар аразыга республиканың бир- ги чери дээр марылдаа. Эг- дээр 1000 шакта.
УРАН ЧҮҮЛ УЧИЛИЩЕЗИНГЕ
Улуг Октябрьга тураскаат- кан байырыг кеежэ. Эгелээр 1900 шакта.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

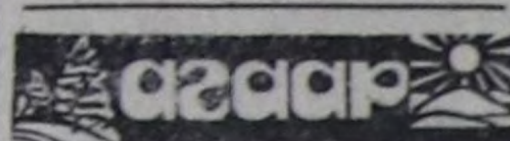
НОВАЯ 6-ДА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Уе. 9.15 — «Отту- руху». 9.35 — «Совет Эмел- динге барган бооп тур мен». 10.35 — «Эртенги нотас. Му- зыкалыг дамчылаа. 11.05 — Казының пагы. 12.05 — «Э- не эрте эрте» деп уран-чечен телефильмнің 2-ги серияы. 13.15 — Бөгүн делегейде. 13.30—13.45 — Чапар. 13.45 — В. И. Ленин. Амгылар- ның дугайында арнынар. «Чачыс катап шилеп алган орку» деп хой сериалыг теле- фильминің бештайгы көргүзү. 1-ги фильм. — «Бодунуң он чеди харымында». 14.45 — «Музыка киносуу». 15.15 — Диспер тулуушукунуң 40 чылыма. «Хосталга» деп кино- эпоседа. «Чаз таваарыш- кым» деп 1-ги фильм. 17.45 — «Шире крут». 19.15 — Футбол- га СССР чемпионна. «Диспер» — «Спартак». 21.00 — «Уе». 21.35 — «Театрга ужуражыш- кының». 23.05—23.15 — Теле- медылар.

ИПИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

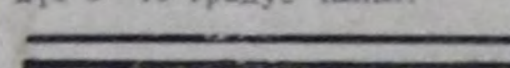
8.00 — Эртенги гимнастика. 8.15 — Уруларга фильм. — «Валерия. Рымка-а». 8.45 — Мультифильм. 8.55 — Докумен- талыг фильм. 10.25 — Совет чуркучларын чуркучтарын ёзулар композиция. 10.35 — Ф. Лист. Концерт. 10.50—11.00 дугайында эң эл дамчыла- га дээр Бүгү-нүң конкурсу- зу. 11.40 — «Кино көүчүтүтү- түң эдериниң». 12.25 — «Ин- дустриалыг тоолары» Эрте- мен терезелер фильм. 12.45 — Бистин корреспонденттеринин чугаалап турар. 13.00 — До- кументалыг телефильм. 13.30 — Улуштуң аялгалары. 13.45 — Театр чаралынын чаныга. 14.45 — Белорус телевидени- ниң программаы. 16.10 — Симфония оркестрининг кон- церти. 17.00 — Хоккейге СССР чемпионна. «Спартак» — «Тор- педо» (Горький). 19.15 — Партия дугайында чугаалап. 20.00 — «Тамчынтыг удулар, чазлар». 20.15 — Бүгүгөге шатстан. 20.45 — Документал- дыг телефильм. 21.00 — «Уе». 21.35—23.05 — «Кайгачыл- ла хулуураадыр». Уран-че- чен фильм.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Бөгүн республикага бүргөп, азыр. Чамдык черлерге чаз- тар. Муруну-барыны чүктөн хаттын дүргөн секундаа 9—14 метр.

Дүне 2—7 градус соок, хү- дүс 5—10 градус чылыг.

НОВАЯ 6-ДА «НАЙРАЛ»: «Жарко» де- то в Кабуле

9.30. 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шижалда.
«ПИОНЕР»: Чаз муз- фильм 9.00, 15.30. «Вита Гаушак» — друг алаачы» 10.30, 13.50, 17.00, 20.20, «Не- победимый» 12.10, 18.40 шак- тарда.
«КАА-ХЕМ»: По закону военного времени» 14.30, 16.20, 18.10, 20.00. «Красный агат» 11.00, 12.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Кинобесы» 10.00. «Бешаме из ада» 11.00, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30 шактарда.

Солун неделяда 6 катан үнер.

Чыгар № 2034.

Совет Эвилелинин чедип алган чедишкенин кайдиг- лаа маргыш чок. Ыңчаалажык, партия Төл Комитета, ТК- нын Политбюроу оларны те- лептин-биле үнелештирип, кылдырган чүдүлдерини де- нис — буу-биле шыгым саап көрүп турар. Чаа тургузуг- нуң социал-экономикалык бы- жикканынчы амгы деңгилди эртеме үндүсүлтигнин шыг- ым толардыгаларын уду- тууга болдурбушаан, партия чедип алган чүдүлдеринге ме- нээрмендей-лаа, амгы деңгил- ди коммунизминг дээр чада- зынче чооктулап келгени кыл- дыр хооретпейн турар. «Карл Маркстың өө- редин болгаш СССР-де со- циалисттик тургузушкунун чамдык айтырлыгы» деп ажылында Юрий Владимиро-

хемчээлге хандырар арганы берип турар. Чүгө бо чылын бестин үш-чартык муң чаа хе- виринг бектик бугурукчулуг дериг-херекселдерин бугурури шижээдип алдынар. Атомнуг энергетиканың бугурурге баа- зы буурулдиг быжыгып тур- гар, а ол дээрте партияның дөңгилдешти. Энергетика про- граммазын күчүсүлдеринге он- загай черин ээлеп турар бол- гай. Бистин экономикалыг тех- никтиг дөңгилдешти бестин Байкал-Амур магистралы- ның тууду толдугай херекчел- ховар дээр шугуму делегей практикасында бо үеге чедир турбаан хуусааларда болгаш темпелер-биле кылганы ону бадтыкап турар. Ол болгаш оон-даа еске хой кайгачык чедишкенин бүгү кир- жикчилериниң күш-ажымы мадырлыг чоруун, патриот- чузун болгаш бектик мергежи- лдин Төрөнүң күрт бедин-биле үнелеп турар.

Чурттуң Азы-чем програм- мыны боттандырар бүгү пар- тияның, бүгү улустуң херээ- аларга. Казы ажил-агийн чы- болгаш агрокультура компе- кизиниң өскө-лаа адырлары-

ДАЛАЙ СУУ

«Наука и техника» деп бол- гар журналың дындадып ту- рары-биле алмыра мындыг: бар эвес дүс чок сууга холу- мактыг далай суун даааларга ижиртип болза, оларның чү- гери дыка сырый апар дээр- гин Джорджия (АКШ) штат- та университеттин шикчиле- чалери тылканар. А ол чор- куң кымын дашкар ундур- бис, оон туундунда дааалар чы- гай чуркларын болгаш эг- ги бээр. Суу ижиртирчи- ниң радионуклеа далай суу 10-18 хуу хире турар ужуруг деп, олар доктаатканнар.

ҮЛЕГЕР ДОМАКТАР, ЧЕЧЕН СӨСТЕР

Боаламында чок чүве. Тывыжында чок болур. Хат, чаашкыны манай аа, Хараалаар боонну шыгаан аа.

Дазыл тепкеш кээп дүшпө, Тайга үнгөш куруг келбе. Даг кырыңче чоруун үндүр, Айт кырыңче таалымын үндүр.

Балдыр аарыгыже базар, Баалык ашыкыс саңаар. Кеш оңу айттып бээр.

Кежээ ачың олдалыг кээр. Истичи чазың танып билери. Үнүң уг-шын дыннап алыр.

Ылгын иви дагга дорт, Ыракшыл боо олачта дорт. Сымык кеежген даван ыравас,

Сымын мийымындаан эм ыравас.

Дескен хаан арт-сын ажар, Дегбес боо сагын аартыр. Аскаанда изи дедир, Четпэнде чери дедир.

Тайга бажында мыш чок, Далай аччыла хараал чок. Эрттир уаан — куругалаар, Эрги искөөр—эңгээл танымр.

Тайга одаан тывары берге. Таалың дүвүн үжээр берге.

Турар черин аң билер, Дунчу черин балык билер.

Хем чыгай кагар, Хеме эй кеежер. Хайырга келген аң кортук, Кара сагыштыг ачың

кортук. Эдерткен ыдың эттеве, Эдерткен эжиң мегелеве.

А. НУГУУРАК. Тожу район.

А ЖЫКТЫГ СУКСУН

Шай балзымы дээрге шай- ның эм олтар-биле холу- сазым-дыр. Ону кайгы-бир аарыгалап аараанда азы аа- рыгларга удуз хемчек кылдыр аажылаар. Чижээ, соонка азы- лар аараанда 250 грамм кур- гат шайга 280 грамм чедир 30 грамм кургатын эм олтарын немей каап алыр. Ол холуусаны шид савага кайташ, ыксың шил кырыша- биле азы фольга-биле дыгый кылдыр дуглаар (пластмасс савага нагбас болгаш пласт- масс кырыша-биле дуглаас). Шай балзымын алаа шай- ны хайылырары ышкыш ха- лыктырар. Чылыг, кургак би- чин хонекке (баалының азы фарфор) үстүндө холуусаны хайнып турар бир стакан суга 2 грамм (шай омаажыптып ояпайтыр ишти) онаажып кыл- дыр каап алыр. Оон соонда хайнып турар сугу оле кур- лар болгаш хонекти аржыла азы салфетка-биле дуглап

каар. 8—10 минута болгаш балзым белең болур. Ол шай балзымын ийи ка- тат аажылап болур. Ол төверин бисте, эгезинде каагынын чартым хире холуусаны хон- екке немей катташ, хайнып турар сугу кудар. Шай балзымын ол бодун ишкени дээр азы хой эвес чигирин немей каап ал болур. Ыңчаала-лаа чигир оон амла- нын бакырдыктар. Ону суг- теп алгаш ижерге аажык ам- даныг. Шай балзымын кон- чуг ажитыг суксун. Ону хүнде 6—8 стакан че- дир ийип болур. Шайга ып- чалдыр эм олтар немээрге, шайның чызы бестин чаагай болур. Ук олтар шайга ажитыг, а шай балзымы ону ийип турар кижилер аарыг- чоулаңга туттурбас болурун- га ажитыг. Р. ХАДАНОВА, медицина эртемериниң док- тору.

Чогум чараш дүрүлдер-дир! Чонар-даштан сийлбип кылган | Ылап толтап көрүп алгаш, Ыңчаар шевэр чазап кылымы.

Күс. Эзимниң даглар хүн- үң чыгыс солуы кеттинер апарган. Танды-Уула күзүрүм- нүг диттарың кара-ногаан шыва топуң алдын-сарыг кан- дазынга солдас, мончуң хээ- леринг кылгарт товурук бор- гун тейинде салыпкан. Шар- ланарын чалбыраш дег хээлери, шийи-поштеринг ка- рангыр ыскытар, хадымнар- ның өчкөй улазынлары, дош- ту өңкөр дег кара хаялар дээр, чузун-баанын чурумал- дур сеткиди сергидиптер. А кижилер?.. Кижилер—бой- ду- туң толуг болганда, чүгө- лаа шыпкы-чараш болбажы. Чүгө сеткил-сагыштың калас-чара- жы белең кайын эскерттинер деп. Ол-ла орай күс. Суббота хүнү сагыш ышкыш каа-зас, чылын сүргөй турган. Ажыл- дал турары урулар садымың септелгенине чадымдар дээр, Сырга бажынының сонгаларын чыгылап аң четкипейи кел- ген. Бөгүн харын ол утун- дурган ажилчыне кирипкен. Табуретка саңдайга бекитке- ниң алгаш, Сырга сонгаларын аштан-арылап, сыскып турар. Суур кыдымында бөкчөк терек- тер ээтээнде бажынының хүн- нөрөк талазын чымы аз- жок. Сырга сымыраның ирла- ышаан ажилдап, а оң дорт харлыг кызы Агы база-ла чай чок ышкыш кочалчыга, хүү- рекчигеш туткан, озаалай дол каан довуракта иженген тур- гай.

Мотоника дагжаан соонда, Сырганын ашаа Байырын туудуга каады ажилдап турар өөрү Кенден биле Олай хал- дып келгенер. Дирлээш даашка ачызынган ышкыш, кылкытанышаан, Кенден ал- ыргыган: — Байыр бар бе дуймай? — Чок. Келбээн. Силер ка- жан чедип келдиреңер? — деп, Сырга удуз айтырган. Мотониканың кижилер кы- лышкан, Олай дүжүл сел- геш, кылаштан ора чугаалаан: — Бис чаа келдиңиз. Чажы- рын калчаар, Байырын бис дүүн-не суурга айбылаан улус болгай бис. Бижини чүве сактырып аан. Кижинис хон- дур сураг-ла-дыр. Орта чорор бе. Хонмаам бе? — Келген эвес. Суурга келген болза, машина-даа көстү берер. Бригаданыңда мыйнаа. — Бригаданы дээрге—бисте- дир бис. Бис шунтуус бо эр- тен баш недиңиз. Он ажит кижини олурту мегээр орта тол боор бе. Чаа келдиңиз, ду- зоошкан, дагээр болаан чүве, бүтпези-ле ол-дур. Чалгыс- чунугу чүве чок ирги бе? — Ындык чүве бисте турар эвес амы. Байыр шырааен ка- на ап алгаш чорутканы ол бе? — Ыңчамайын калчаар. Акка катгаш, каттааш барган, ың- чангаш сүрүп турарымыс ол- дур ийин. Че, ам калчаар боор, ымыд-дыр ийин. — Сырга элзотир көрүп турда, ак-чок «ИЖ»-те ушкышкан чүве шимеш дээр. Удаткан чоң өргөлдөй угайының өөңүң эзэн Улуг-Караң акынын шымын- тыг сүрүп алган, чалчатынын келген: — Байырда берипкен мен деп чоп мегелээр сен! Шын ме- генин туудар мен. Байының бажыны бо ышкыжыл. Хере- хере бажымында, кижикже соо- лалдыа көрбө! Хамык ажи- талың хырын-боосун чүпүн, чиле дүңтээр сен, маңгыс!

— Чүү болду, угбам, канчап бардым?—дидишаан, Сырга аа-на сести берген. — Бо кончуг доккалар дег чү- ве ам база бүдүн чартык ай иштинде согур көпбек бестин бажыңга энкелбээн ол-дур. Кайыл дээрмизе, — Байырда — деп, овузузунан келди—дээр, өргөлдөй шыкымын кожаң- каткан. — Шын-шын, кадай. Мындаа алган авансым артылган дүүп Байырга берип кадым. Бөгүн кассирге келтиривек, шалчы- нын база Байыр дүүп алган ди- ди. — Ой, та. Байыр манза кел- ген эвес—дээр, Сырга аймап, харлыккан дег апарган. — Байыр сен дег арага-дары ижер эвес. Аң-лаа алган бол- за. Менээ экен-дээр, Домей- ле сөз-бисе канчаар эвес мен! — дээр, өргөлдөй ирейи шы- ырып алгаш чорупкан. Сырга элзотир чүгө боданып турган. Чүгө холуудан уруу тырттырарга оварып, катан ажилдап эгелээр. Ыңчаалажык ол бодаларга чарымын, ая сагымы айыраалдыг тумал- ында ышкыш сагыларган. Дааш үгерге Сырга дораа- ла серт дээр. Демги ушкышкан улус дедир келгис. Кенден келбизаан, керим, эжини ажиткаш, бажыны долдугай дилгизиниң кылгаштылаан. — Кымын-биле чаштып ой- нап тур силер? Мен мында мен! — деп, бижин Агы алтыр- ган. Кенден чаш төлө бестин ко-

667000. Кызма. Шетиник болгаш Кравченко кудумчуу бажы № 3. Телефоннар: Редакторун 2-23-54, харыскалагы секретарынын 2-23-35, партияга кызылдар болгаш үстүрүп калкыстырары 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузу кылкыстырары 2-37-13, кагаз кылкыстырары 2-41-27, информация кылкыстырары 2-20-60, кылкыстырары 2-21-47, корректорларын 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, солау кесибей барганда

2-24-63 редакторун 2-35-24, редакторун 2-23-54, харыскалагы секретарынын 2-23-35, партияга кызылдар болгаш үстүрүп калкыстырары 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузу кылкыстырары 2-37-13, кагаз кылкыстырары 2-41-27, информация кылкыстырары 2-20-60, кылкыстырары 2-21-47, корректорларын 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, солау кесибей барганда

оралакчыларын 2-35-24, редакторун 2-23-54, харыскалагы секретарынын 2-23-35, партияга кызылдар болгаш үстүрүп калкыстырары 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузу кылкыстырары 2-37-13, кагаз кылкыстырары 2-41-27, информация кылкыстырары 2-20-60, кылкыстырары 2-21-47, корректорларын 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, солау кесибей барганда